

سال بیست و دوم - شماره چهارم (پیاپی ۷۳) - تابستان ۱۴۰۴

شناسایی مولفه‌های تدریس اثربخش و بصیرت‌افزا با بهره‌گیری از قصص قرآن (با تأکید بر فراگیران زبان انگلیسی)

چکیده
زمینه و هدف: تاکنون از روش‌ها و منابع مختلفی برای تدریس اثربخش زبان‌های خارجی استفاده شده است، اما یکی از منابع ارزشمند برای احصای مولفه‌های روش تدریس اثربخش، قرآن و استفاده از روش قصه‌گویی قرآنی است که کارهای پژوهشی چندانی در این خصوص انجام نگرفته است. در قصه‌گویی، زمینه‌ها و فرصت‌هایی وجود دارد که علاوه بر جذب مخاطبان، فراگیری مطالب را تسهیل می‌کند. در قرآن کریم نیز برای انتقال پیام به خوانندگان، از ظرفیت‌های قصه‌گویی، استفاده شده است. در این مطالعه سعی شده تا با بررسی اسناد و مدارکی که به مقوله قصه‌گویی قرآنی پرداخته شود و مولفه‌های تدریس اثربخش و بصیرت‌افزا (با تأکید بر فراگیران زبان انگلیسی) شناسایی و ارائه گردد.

روش: مطالعه با استفاده از روش کیفی و تحلیل کیفی مبتنی بر راهبرد تحلیل محتوای کیفی الزاید^۱ (۱۹۹۶) انجام شد.

یافته‌ها و نتیجه‌گیری: تحلیل مستمر داده‌ها به شناسایی ۱۵۸ نشانگر^۲، دسته‌بندی آن در قالب ۲۹ ملاک^۳ و در نهایت طبقه‌بندی به پنج مؤلفه^۴ روایتگری، تصویرسازی، تنوع در داستان‌پردازی، سبک‌شناختی و روان‌شناختی تدریس اثربخش و بصیرت‌افزای زبان‌های خارجی بر اساس قصص قرآن منجر شد. به نظر می‌رسد بهره‌گیری از مولفه‌های شناسایی شده، علاوه بر تأثیرات اخلاقی، خودشناسی، معرفت نفس و بصیرت‌افزایی در فراگیران به‌واسطه تفکر و تعقل در آیات قرآن و در نهایت بهبود قدرت تفکر و استدلال فراگیران، بستر لازم برای بهبود فرایند یادگیری زبان‌های خارجی و اثربخشی آموزش آن را فراهم خواهد نمود.

واژه‌های کلیدی: بصیرت‌افزایی، تدریس اثربخش، زبان‌های خارجی؛ قصص قرآنی.

1. Altheide
2. indicator
3. criteria
4. component

استناد (APA): شاهپری، علی؛ صالحی، هادی؛ صالحی، کیوان؛ امیرتقوی، محمدعلی؛ طباطبایی، سیدامید (۱۴۰۴) شناسایی مولفه‌های تدریس اثربخش و بصیرت‌افزا با بهره‌گیری از قصص قرآن (با تأکید بر فراگیران زبان انگلیسی). فصلنامه علمی بصیرت و تربیت اسلامی، ۲۳ (۴)، ۱۰۹-۱۳۲.

10.22034/init.2024.200293.1088

دریافت: ۱۴۰۴/۰۲/۰۱

پذیرش: ۱۴۰۴/۰۲/۰۸

نوع مقاله: پژوهشی

صص: ۱۰۹-۱۳۲

شناسه دیجیتال (doi):

10.22034/init.2024.200293.1088

علی شاهپری

دانشجوی دکتری آموزش زبان انگلیسی، گروه زبان انگلیسی، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد، ایران.

ali.shahpari2014@gmail.com

هادی صالحی

استادیار رشته آموزش زبان انگلیسی، گروه زبان انگلیسی، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد، ایران (نویسنده مسئول)

hadisalehi@phu.iaun.ac.ir

کیوان صالحی

دانشیار دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

keyvansalehi@ut.ac.ir

محمدعلی امیرتقوی

استادیار گروه علوم تربیتی، دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران، ایران

amirtaghavi.m@gmail.com

سید امید طباطبایی

دانشیار آموزش زبان انگلیسی، گروه زبان انگلیسی، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد، ایران

leila7hoseini@gmail.com

قرآن کریم، کتابی پربرکت و هدایت‌آور است که حق تعالی بر رسول اکرم (ص) نازل نمود تا همگان در آیاتش تدبر و اندیشه کنند و اهل خرد به حقایق آن متذکر شوند. یکی از شیوه‌های شگفت‌انگیز و نیکو در جهت انتقال باطن ژرف و عمیق قرآن بهره‌مندی از قصه است. نغزترین ادبیات داستانی، دل‌انگیزترین هنرهای قصه‌نویسی هم از لحاظ شکل و ساختار و هم از لحاظ محتوا و معنا در قرآن جلوه نموده است (فریدونی و موسویان، ۱۳۹۴: ۴۳). قصه، همواره منعکس‌کننده دیدگاه انسان درباره جهان و عوامل ناشناخته پیرامون او و همچنین وسیله انتقال و آموزش آداب و سنن، اعتقادات و تاریخ یک نسل به نسل‌های دیگر بوده است. با قصه نه تنها می‌توان انسان را با میراث فرهنگی و آداب جامعه خود و جهان آشنا کرد و قدرت تفکر او را پرورش داد، بلکه می‌توان زمینه خودسازی و جامعه‌سازی را در او برانگیخت (خلجی، ۱۳۹۷: ۱). درواقع شیوه قصه‌گویی را می‌توان یکی از رایج‌ترین شیوه‌های قرآن کریم دانست. کثرت کاربرد این شیوه، ناشی از ویژگی‌هایی همچون ملموس بودن، القای غیرمستقیم ارزش‌ها و نیز ایجاد ارتباط عمیق این شیوه با مخاطب است که باعث افزایش میزان تأثیر این شیوه در مخاطب می‌شود (کریمخانی، زارعان، ۱۳۹۴: ۱۳). قرآن کریم، کثیری از آموزه‌های خود را در قالب قصه بیان داشته است (نجفی، ۱۴۰۲: ۱۰۲). از دیدگاه برخی یک‌چهارم قرآن و بعضی دیگر یک‌ششم آن در قالب داستان یا قصه بیان شده است و هیچ قصه‌ای در قرآن یافت نمی‌شود که به آموزه یا نکته‌ای اخلاقی اشاره نداشته باشد (رضازاده، شاهرودی، ۱۳۹۲: ۳۹). کمتر به شیوه‌های داستان‌پردازی و تحلیل عناصر داستانی داستان‌های قرآن توجه شده است. داستان به‌عنوان یک شکل ادبی و هنری دارای ساختار هندسی خاصی است که آن را از دیگر اشکال ادبی مانند قصیده، خطبه، مقاله و غیره متمایز می‌سازد. داستان‌های قرآن در ردیف داستان‌های واقعی تاریخی قرار دارند، اما با داستان‌های واقعی تاریخی که معمولاً آثار خیال و مبالغه در آنها مشاهده می‌شود فرق دارد. چراکه به تصریح خود قرآن، هم حوادث و سرگذشت‌های داستان‌های قرآن «بالحق» هستند و هم گزارش و نقل آنها که از طرف خداوند صورت گرفته «بالحق» است. این‌گونه سرگذشت‌های واقعی و حقیقی را خداوند «قصص» می‌نامد، یعنی به نحوی بیان، نقل و ارائه شده‌اند که خواننده آنها را پیگیری می‌کند. این همان شیوه داستان‌پردازی قرآن است (پروینی، دیباجی، ۱۳۷۸: ۱). قرآن به‌عنوان کتاب اخلاق

و تربیت، مشحون از اندیشه‌های فلسفی و تربیتی است و به جهت اشراف خداوند بر استعدادها، ظرفیت‌ها و تمایلات انسانی جامع‌ترین روش‌های تربیتی را در بردارد که همین شیوه داستان‌پردازی و قصه‌گویی یکی از همان شیوه‌ها است. علاوه بر پیام اخلاقی قصص قرآن، قصه به شکل‌های گوناگون ذهن فراگیران را فعال و خلاق می‌کند، شیوه قصه‌گویی در قرآن از چه ویژگی‌هایی برخوردار است که قرآن در جهت هدف غایی خود، یعنی پرورش نیروی تفکر، تعقل و ارزش‌های اخلاقی، از آن بهره‌برداری کرده است. اهمیت قصه به عنوان یک ابزار مؤثر تربیتی و آموزشی از زمان‌های قدیم مورد توجه و تأیید اندیشمندان و علمای تعلیم و تربیت بوده است. ادیان الهی و کتب آسمانی نیز اغلب پیام خویش را در قالب قصه و حکایت بیان داشته‌اند و بر تأمل و عبرت‌آموزی از سرگذشت پیشینیان تأکید ورزیده‌اند؛ اما در میان کتب آسمانی، قرآن از این حیث جایگاه منحصر به فرد و ویژه‌ای دارد. ۶۳ سوره از ۱۱۴ سوره قرآن، حاوی قصه و حکایتی است که با هنر قصه‌پردازی به انتقال پیام خود پرداخته‌اند. پس ویژگی‌های منحصر به فرد و مؤلفه‌هایی در قصه و قصه‌گویی وجود دارد که خداوند به عنوان ابزاری برای دستیابی به اهداف متعالی خود یعنی تربیت اخلاقی و برانگیختن قوه تفکر و تعقل در انسان از آن استفاده می‌کند (خادمی، مهر ولی، ۱۳۹۴: ۵۹-۵۸).

با توجه به بررسی پیشینه تحقیق مشخص شد که مؤلفه‌های تدریس اثربخش بیشتر بر اساس نظریات و پژوهش‌های منابع و اسناد غیر قرآنی احصاء شده یا بر اساس تحلیل و یا تجارب استادان دانشگاه و یا هیئت علمی دانشگاه بوده است یا از طریق دیدگاه دانشجویان، مؤلفه‌ها احصاء شده است. از این‌رو مرور اسناد و پژوهش‌های قبلی که در این زمینه انجام شده بود، پژوهشگران را بر آن داشت که مؤلفه‌های تدریس اثربخش را بر اساس آیات قرآن و روش قصه‌گویی قرآنی احصاء نمایند و با یک بررسی جامع و دقیق در منابع مربوط تقریباً تمامی مؤلفه‌های اثربخش قصه‌گویی قرآنی در تدریس آموزش زبان را برشمارند. وقتی خداوندگار عالم در مدرسه هستی و آفرینش خود از ابزار و روش مؤثر و کارآمد قصه و قصه‌گویی در راستای اهداف تربیتی، اخلاقی، آموزشی خود برای انتقال بهتر مطالب و جلب توجه و تأثیرگذاری بیشتر در فراگیران مدرسه آفرینش خود و خوانندگان استفاده می‌نماید، پس شکی نیست که احصاء این مؤلفه‌ها و به کارگیری آنها در حیطه تدریس زبان‌های خارجی و بهبود کیفی تدریس اثربخش نیز مؤثر خواهد بود.

پیشینه تحقیق

- سامری (۱۳۹۸) در تحقیقی با عنوان ارائه مدل تدریس اثربخش در دانشگاه: تحلیل دیدگاه استادان که با هدف ارائه الگوی تدریس اثربخش در دانشگاه با بهره‌گیری از نظرات اساتید و با استفاده از تحلیل شبکه‌های عصبی مصنوعی انجام گرفت؛ اشاره شد که عوامل مؤثر بر تدریس اثربخش در پنج مقوله کلی ویژگی‌های شخصیتی و فردی، ویژگی‌های علمی و سواد، توانمندی در روابط انسانی و قدرت برقراری ارتباط، مهارت تدریس و مدیریت کلاس درس و مهارت ارزشیابی قابل بررسی است. در نهایت نتیجه‌گیری شد که توجه به ایجاد و تقویت روابط انسانی و قدرت ایجاد ارتباط مؤثر با دانشجو در برنامه‌ریزی برای آموزش و انتصاب و نگهداری اساتید دانشگاه در تدریس اثربخش اساتید مؤثر است.
- اسدیان و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان «تدریس اثربخش در آموزش عالی بر اساس تجارب حرفه‌ای استادان و ارتباط آن با تدریس خود-گزارشی» که با هدف بررسی تدریس اثربخش بر اساس تجارب حرفه‌ای استادان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان و ارتباط آن با تدریس خود-گزارشی آنان در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ انجام گرفته است؛ اشاره شده است که استادان بیشتر به ترتیب به مؤلفه‌های حرفه‌ای، فنی و ارتباطی در تدریس توجه می‌کنند. در یافته‌های این تحقیق آمده است که به دلیل ماهیت رشته‌های علوم انسانی، مهارت ارتباطی در بین استادان رشته‌های علوم انسانی نسبت به استادان سایر رشته‌های علوم پایه و فنی مهندسی، وضعیت بهتری دارد و این در حالی است که مهارت ارتباطی یکی از مهارت‌های ضمن تدریس است و اساس تدریس هر استادی را تشکیل می‌دهد. به همین دلیل توصیه می‌شود که یک استاد دانشگاهی برای داشتن یک تدریس با کیفیت بالا با انواع سبک‌های یادگیری و مهارت‌های تدریس آشنا باشد و در موقعیت‌های مختلف از آنها استفاده کند. ضمناً از عوامل حرفه‌ای که بیشتر نقش پشتیبان و تقویت‌کننده تدریس اثربخش را دارند می‌توان از آموزش اساتید، نظارت و ارزشیابی اساتید، حجم کار و درآمد مناسب، امکانات و متغیرهای محیطی و موانع نظام آموزشی نام برد.
- اسلامیان (۱۳۹۴) در تحقیقی با عنوان «تدوین مؤلفه‌ها و نشانگرهای تدریس اثربخش جهت به‌کارگیری توسط استادان دانشگاه علوم انتظامی» به تدوین مؤلفه‌ها و نشانگرهای تدریس اثربخش،

جهت به‌کارگیری توسط استادان دانشگاه علوم انتظامی در راستای تحقق اهداف و رسالت‌های ناجا پرداخته است. اهم یافته‌های پژوهش عبارت‌اند از: ۱- به‌طور کلی مهم‌ترین دیدگاه‌های ارائه‌شده توسط صاحب‌نظران و محققان حوزه تدریس در مورد مؤلفه‌ها و معیارهای تدریس اثربخش در دانشگاه عبارت‌اند از: دیدگاه میلر (۲۰۰۳)، دیدگاه کناپر و کروپلی (۲۰۰۰)، دیدگاه پاتریک و اسمارت (۱۹۹۸)، دیدگاه برایت من و همکاران (۱۹۹۳)، دیدگاه ویلبرت مک‌کیچی (۱۹۹۹)، دیدگاه رامزدن (۲۰۰۵)، دیدگاه روسن شین و فرست (۱۹۹۳)، دیدگاه اچسون و گال (۲۰۰۳)، دیدگاه فرنچ (۱۹۹۸)، دیدگاه نیکول و هاریسون (۲۰۰۳). ۲- استادان دانشگاه علوم انتظامی برای اجرای یک تدریس اثربخش و باکیفیت جهت تحقق اهداف و رسالت‌های دانشگاه علوم انتظامی، باید مؤلفه‌هایی نظیر طراحی تدریس، اجرای آموزش، مدیریت کلاس درس، روابط انسانی، ارزشیابی و ویژگی‌های شخصیتی مطلوب را در فرایند تربیت و آموزش نیروی انسانی و دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی، به کار بگیرند ۳- مهم‌ترین مؤلفه‌های اخلاق تدریس از دیدگاه صاحب‌نظران جهت به‌کارگیری توسط استادان دانشگاه علوم انتظامی عبارت‌اند از: مؤلفه کارآمدی آموزشی، مؤلفه کارآمدی در ارائه محتوا، مؤلفه کمک به رشد حرفه‌ای دانشجویان، مؤلفه احترام به همکاران، مؤلفه فضای بحث مناسب، مؤلفه احترام به کلاس، مؤلفه ارزشیابی مناسب و درست.

• اسدی و همکاران (۱۳۹۴) در تحقیقی با عنوان عوامل و مؤلفه‌های بنیادی تدریس اثربخش در آموزش عالی از دیدگاه دانشجویان و اعضای هیئت علمی دانشگاه کردستان به شناسایی عوامل و مؤلفه‌های تدریس اثربخش به‌منظور فراهم آوردن یک چهارچوب فراگیر برای مقوله‌های بنیادی تدریس اثربخش از نظر اعضای هیئت علمی و دانشجویان دانشگاه کردستان بود، پرداختند. نتایج نشان داد که عوامل و مؤلفه‌های اساسی تدریس اثربخش از دیدگاه دانشجویان، شامل مهارت‌های آموزشی، ارزیابی نظام‌مند و منش فردی بودند. این عوامل و مؤلفه‌ها از نظر اعضای هیئت علمی متفاوت بودند. آنها علاوه بر مهارت‌های آموزشی و منش فردی، خصوصیات اخلاقی و عوامل ارتباطی را به‌عنوان دو مؤلفه مهم دیگر تدریس اثربخش در آموزش عالی برشمردند. با ترکیب داده‌های هر دو گروه، تجربه اعضای هیئت علمی به‌عنوان مؤلفه دیگری از تدریس اثربخش شناسایی شد.

- کشسکا و سیواکف (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان شاخص‌های اثربخشی معلم در فرایند آموزشی بر روی شاخص‌هایی تمرکز می‌کند که اثربخشی معلم را در آموزش نشان می‌دهد. نتایج تحقیق نشان داد که مؤلفه‌های توانایی ایجاد روابط قابل اعتماد و دلسوزانه با فراگیران؛ صبر، شخصیت دلسوز و مهربان؛ حرفه‌ای بودن (تعهد به تدریس)؛ توجه به سطح دانش فراگیران از مؤلفه‌های مهم تدریس اثربخش می‌باشند.
- تالیپ و همکاران (۲۰۲۲) در پژوهشی با عنوان مؤلفه‌های تدریس مؤثر در آموزش عالی (مفاهیمی برای آموزش آناتومی) یافتن یک تعریف و چارچوب جامع از تدریس مؤثر در دانشگاه‌ها را ضروری می‌داند که می‌تواند در تدریس آناتومی نیز مورد استفاده قرار گیرد. محققان به موارد و مؤلفه‌هایی همچون آموزش عملی، پشتیبانی یادگیری، و مدیریت بهینه کلاس و حمایت همه‌جانبه از فراگیران در راستای یادگیری مطالب اشاره می‌کنند و این موارد را در کیفی شدن تدریس و یادگیری فراگیران بسیار تأثیرگذار می‌دانند.

روش تحقیق

در عصر حاضر به دلیل وجود حجم بسیار بالایی از اطلاعات، وجود تناقض میان نتایج مطالعات، وجود مطالعات ضعیف و از دست رفتن زمان و سرمایه برای بررسی کلیه مطالعات یک حوزه، استفاده از مطالعات مروری ضروری است (یارمحمدیان و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۲۲۷). دلیل اصلی ضرورت انجام مطالعات مروری، سرعت روزافزون تولید دانش است (سهرابی، ۱۳۹۲: ۵۲). حال این سؤال در ذهن ایجاد می‌شود که در مطالعات مروری چه کاری انجام می‌شود؟ در پاسخ به این سؤال باید گفت در مطالعات مروری، آخرین اطلاعات علمی در حیطه یک موضوع مورد نقد و بررسی قرار می‌گیرد (هال جی ام^۱، ۲۰۰۳؛ به نقل از ملبوس باف و عزیزی، ۱۳۸۹: ۲۰۴). به عبارتی، پژوهشگر در مطالعه مروری با «مقوله‌بندی، یکپارچه‌سازی و ارزیابی» داده‌های پژوهش‌های پیشین، سیر پیشرفت پژوهش را در جهت روشن کردن مسئله مورد نظر دنبال می‌کند (یارمحمدیان و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۲۲۸).

1. HallGM, 2003.

بنابراین، پژوهش حاضر مطالعه‌ای مبتنی بر روش مرور سامانمند با هدف شناسایی مؤلفه‌های تدریس اثربخش با بهره‌گیری از قصص قرآن است. در این مطالعه، بنا بر ماهیت پژوهش، از روش پژوهش اسنادی استفاده شده است. در این قسمت، برای شناسایی و استخراج منابع و مراجع مربوط، کلیدواژه‌های مربوط از جمله: «مؤلفه‌ها»، «عامل‌ها»، «تدریس اثربخش»، «تدریس مؤثر»، «تدریس کارآمد»، «زبان‌های خارجی»، «زبان‌های انگلیسی»، «قصص قرآنی»، «داستان‌های قرآنی»، «بصیرت»، «خودشناسی»، «معرفت نفس»، «عزت نفس»، «قصه‌گویی قرآنی» در پایگاه‌های علمی و پژوهشی داده‌های داخلی شامل نورمگز، ایران‌داک، سیویلیکا، مگ ایران^۱ و SID و پایگاه داده‌های بین‌المللی همچون گوگل اسکولار^۲ در بازه زمانی ۱۴۰۲-۱۳۷۹ جستجو شد و منتج به بازایی تعداد ۴۷ سند شد. پس از بررسی اولیه، اسناد کاملاً مرتبط و در دسترس پژوهشگران، مبنای مطالعه قرار گرفت که به صورت نظام‌مند بررسی شدند. ملاک ورود هر سند، وجود کلیدواژه‌ها در عنوان یا واژگان کلیدی و یا در متن پژوهش بود. این ملاک به خاطر بررسی میزان ارتباط اسناد با موضوع مورد پژوهش است. لازم به ذکر است که منابع بازایی شده از طریق راهبردهای (AND, NOT, OR, "و، نه، یا،") جستجو شدند به این صورت که به عنوان نمونه در مطالعات داخلی، کلیدواژه‌ها با راهبردهای جستجو به این شکل در پایگاه داده‌ها مورد جستجو قرار گرفتند:

- عامل‌های تدریس اثربخش یا مؤلفه‌های تدریس اثربخش

- ارتقای معرفت نفس و خودشناسی، نه بصیرت افزا

- زبان‌های انگلیسی یا زبان‌های خارجی

- داستان‌های قرآن یا قصه‌های قرآن یا قصص قرآن

- تدریس اثربخش یا تدریس مؤثر و کارآمد

سپس با استفاده از نشانگرهای فهرست و ارسبی پریمز ما به ارزیابی مطالعات بازایی شده، پرداخته شد. پس از حذف اسناد دارای ارتباط ضعیف با موضوع، اسناد غیرمعتبر یا دارای ضعف اعتبار، اسناد حاوی داده‌های تکراری، سرقت علمی در نهایت ۲۸ سند با ملاک اعتبار و ارتباط مستقیم با موضوع، برای مطالعه و تحلیل انتخاب شدند. پژوهشگران برای مطالعه اسناد باقیمانده ابتدا مطالعات را به ترتیب اهمیت و ارتباط

1. Magiran.

2. Google Scholar.

با موضوع شناسایی مؤلفه‌های تدریس اثربخش با بهره‌گیری از قصص قرآن مرتب نمودند و پس از آن برای تحلیل اسناد، از راهبرد تحلیل محتوای کیفی الزاید استفاده کردند.

همان‌طور که اشاره شد، به منظور تحلیل اسناد منتخب، از راهبرد تحلیل محتوای کیفی الزاید (۱۹۹۶) استفاده شد. این روش از مناسب‌ترین روش‌ها برای بررسی و تحلیل اسناد مکتوب به‌شمار می‌رود که طی آن، محتوا به صورت نظام‌مند تحلیل و مفاهیم مورد نظر از اسناد مکتوب استخراج می‌شود (واش و وارد، ۲۰۱۳). در این مرحله، ۲۸ منبع منتخب، به طور عمیق مطالعه و بررسی شد. مراحل این بررسی بر اساس روش مذکور، به شرح زیر است:

- تعیین ملاک‌های انتخاب متون و اسناد: ملاک اصلی در انتخاب متون و اسناد، عبارت بود از سودمندی منابع در پاسخگویی به مسئله پژوهش و به روز بودن منابع؛
- گردآوری منابع و متون: در این مرحله، با توجه به ملاک‌های تعیین شده، کتاب‌ها، مقاله‌ها و رساله‌ها گردآوری شد.
- مرور اولیه منابع: در این مرحله، عناوین و چکیده‌های منابع، مورد مطالعه قرار گرفت و مرتبط‌ترین منابع با مسئله پژوهش، گزینش شدند.
- شناسایی ویژگی‌های مورد نظر از طریق فیش برداری؛
- مرحله پایانی، شامل حذف داده‌های مشابه، تجمیع داده‌ها و طبقه‌بندی آنها مطابق با مسئله پژوهش بود. همچنین اعتبار یافته‌ها با روش مرور همتا بررسی و تأیید شد.

پس از گردآوری داده‌ها، اسناد و مقاله‌ها و شناسایی و بازنمایی مؤلفه‌ها، ملاک‌ها و نشانگرهای تدریس اثربخش زبان‌های خارجی بر اساس قصص قرآن، پژوهشگران با تلخیص و تحلیل و استقرای اطلاعات و استنباط نکات و رویکردها، با توجه به چارچوب‌های تعیین شده، مؤلفه‌های تدریس اثربخش و بصیرت‌افزای زبان‌های خارجی بر اساس قصص قرآن، از بین متون و منابع نامبرده، استخراج شدند.

یافته‌های تحقیق

تحلیل مستمر داده‌ها به شناسایی ۱۵۸ نشانگر، دسته‌بندی آن در قالب ۲۹ ملاک و در نهایت طبقه‌بندی به پنج مؤلفه روایتگری، تصویرسازی، تنوع در داستان‌پردازی، سبک شناختی و روان‌شناختی تدریس اثربخش

و بصیرت‌افزای زبان‌های خارجی بر اساس قصص قرآن منجر شد که در آنها به سوره و آیات مربوط نیز به‌عنوان نمونه اشاره شد که همه این موارد در جدول شماره یک آورده شده است که به دلیل محدودیت حجم مقاله فقط به گزارش چهار مورد از ملاک‌ها که مربوط به سه مؤلفه بود به‌طور مبسوط اشاره شده است و از گزارش اجزای بقیه این سه مؤلفه و مؤلفه‌های دیگر صرف‌نظر شده است:

جدول (۱) تلخیص دریافت‌های الهام گرفته از واکاوی و تحلیل محتوای آیات حاوی قصص قرآن با استفاده از فن تحلیل محتوای کیفی الزاید (۱۹۹۶)

تصویرسازی و تصویرگری	
ملاک	نشاندگر
تشبیه	تشبیه و تمثیل: (اعراف، ۷۶) تشبیه صفت دنیاپرستان کافر به سگ که چه او را برانی و چه نرانی زبانش را بیرون آورده و له‌له می‌کند یعنی عطش نامحدود آنها به هواپرستی و وابستگی به لذایذ جهان مادی و منظور خدا همه کسانی است که آیات خدا را تکذیب می‌کنند. تشبیه ضمنی: مشبه و مشبه به به‌صورت صریح در آیه ذکر نشده است بلکه باید از معنا و مفهوم جمله آن را دریافت کرد. (اعراف، ۴۰): تشبیه در این آیه این است که ورود مکذبین آیات الهی به بهشت، به رد شدن شتر از سوراخ سوزن تشبیه شده است که منظور این است که برای افراد بی‌دین و تکذیب‌کننده ثابت شود که جایی برای آنها در بهشت وجود ندارد و برای همیشه از رحمت ابدی الهی مأیوس گردند. هدف آیه تبیین نهایت خشم خداوند به معرضین قرآن است. اگر تشبیه در این آیه نباشد درجه خشم خداوند و کفر و رویگردانی کافران آشکار نمی‌شود و این باعث تأثیرگذاری بر عاطفه و وجدان مخاطب و جذب آنها به سوی قرآن است. نمونه‌های دیگر تشبیه: (اعراف، ۱۷۹): صفات گروه دوزخی را به چهارپایان تشبیه می‌کند. (نازعات، ۳۳): تشبیه افراد غافل به حیوانات. (فرقان، ۴۴): تشبیه مشرکان و کافران در گمراهی به چهارپایان (پیرزادنی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۲۸-۱۲۲).
استعاره ^۱	تحقیق/تحلیلیه/مکنیه: (اعراف، ۵۷)، (اعراف، ۱۵۴): غضب به انسانی خشمگین و از کوره دررفته تشبیه شده است که سکوت اختیار می‌کند و این امر استعاره بالکنایه است. تصریحیه: (اعراف، آیات ۱۶، ۹۶، ۲۰۰ و ۱۵۷): به‌عنوان نمونه خداوند و سوسه شیطان و فریفتن انسان را از طرف شیطان و ارتکاب گناهان را به فرو رفتن سوزن در پوست انسان تشبیه کرده است (پیرزادنی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۳۳-۱۲۹).
مجاز	مجاز نقطه مقابل حقیقت است (اعراف، ۳۱)، (اعراف، ۱۵۱)، (اعراف، ۴۱) (پیرزادنی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۳۶-۱۳۴).

ایجاز	فشرده‌گی و حذف (سفید خوانی و حذف عمدی رویدادها) وجود برخی شکاف‌ها و خلأها در آیات قرآن به خواننده مجال می‌دهد تا خود این شکاف را پر کند. نمونه: (کهف، ۱۷): در داستان اصحاب کهف، دو صحنه بین خواب آنها و بیدار شدن و برخورد با تفاوت‌های زمانی و... / ابهام و کلی‌گویی (حذف زمان، مکان، اسامی و...): (نحل، ۷۶)، / گفتگو: (طه، ۴۹-۵۲)، (قصص، ۲۴) / ایجاز کلام: (قلم، ۱۷) / همپایگی (انسان، ۲۵ تا ۲۹) / تکرار (واقعۀ ۲۷) در واقع تصویر قرآنی با سلوب ایجاز گونه خود مفاهیم و معانی بسیاری را به مخاطب منتقل می‌کند؛ چرا که اگر جملات در قالب تصویر ارائه شوند، می‌توانند انتقال‌دهنده فصل مشععی از معارف و معانی باشند (خادمی، مهرولی، ۱۳۹۴: ۶۹-۶۳) (شجاع پوریان، ۱۳۹۲: ۱۲۲) (پیرزادnia، ۱۳۹۴: ۱۲۲). در واقع در آموزش مطالب و متون درسی زبان انگلیسی و مهارت‌های چهارگانه زبان نیز به خوبی می‌توان از این روش بهره جست تا ذهن فراگیر درگیر گردد و خود فعالانه به دنبال پر کردن شکاف و خلأها باشد و قوه ابتکار و خلاقیت و تفکر وی فعال شود.
نمادگرایی ^۱ (الگو و اسوه)	(احزاب، ۲۳): الگو و اسوه قرار دادن رسول خدا (حری، ۱۳۸۷: ۱۰۴).
تمثیل ^۲	تمثیل از جهت محتوا (تمثیل ساده اخلاقی: نمونه‌ها: کلیه قصه‌های قرآن دارای این مشخصه هستند. تمثیل اندیشه: نمونه‌ها: تمام قصه‌های قرآن از این حیث که دارای پند و اندرز است شامل این ویژگی است، تمثیل رؤیا: داستان رؤیای پیامبر با موضوع شجره ملعونه، رؤیای پیامبر درباره فتح مکه، رؤیای حضرت یوسف، رؤیای دو تن از زندانیان در داستان حضرت یوسف و خواب حضرت ابراهیم در مورد ذبح اسماعیل، تمثیل رمزی: قصه همراهی موسی و خضر، تمثیل سیاسی و تمثیل تاریخی: قصه اصحاب کهف، هود، عاد و ثمود، داستان لشکرکشی ابرهه، داستان حکومت سلیمان و داستان ملکه سبا و کشورش). تمثیل از جهت ساختار (اسلوب معادله: نمونه‌ها: حکایت انسانی و حکایت حیوانات: نمونه‌ها: (نمل، ۱۹-۱۶): داستان مور و سلیمان، (نمل، ۴۴-۲۰): داستان هدهد و سلیمان و دعوت سلیمان از بلقیس ملکه سبا، (مائده، ۳۱-۲۷): داستان هابیل و قابیل و کلاغ معلم. نوع دیگری از تمثیل از نوع حماسی که از نوع تاریخی و دینی هستند نیز در قرآن وجود دارد که از آن جمله می‌توان به داستان‌های تمثیلی مربوط به نزاع بین هابیل و قابیل، نبرد طالوت و جالوت، اصحاب اخذود، لشکرکشی ابرهه، جنگ بدر، جنگ احد، جنگ احزاب یا خندق، فتح مکه توسط پیامبر اکرم، جنگ حنین و جنگ تبوک، به سخن بهتر کلیه جنگ‌های پیامبر با گروه‌های مخالف (رضازاده و شاه‌رودی، ۱۳۹۳: ۵۵-۴۵).

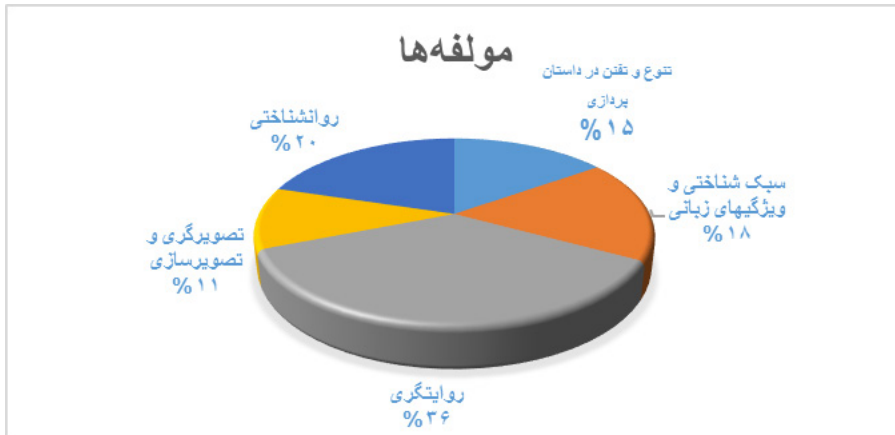
1. Symbolism
2. Allegory

۱. (صف، ۲) «لَيْمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ»؛ چرا سخنی می‌گویید که به آن عمل نمی‌کنید: به عمل کار برآید، به سخن دانی نیست. ۲. (انعام، ۶۷) «لِكُلِّ نَبَأٍ مُسْتَقَرٌّ»؛ هر خبری را وقت معینی است: هر سخن جایی و هر نکته مکانی دارد. ۳. (توبه، ۹۱) «مَاعَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ»؛ بر نیکوکاران باکی نیست: آن را که حساب پاک است از محاسبه چه باک است. ۴. (اسراء، ۸۴): از کوزه برون همان تراود که در اوست. ۵. (هود، ۸۱): در ناامیدی بسی امید است، پایان شب سیه سپید است. نیز موارد بسیاری از جمله موارد و مصداق‌های زیر (آیات قرآن) که همه اشاره به یک موضوع مجزا و ضرب‌المثل دارند: (انشراح، ۵)، (عنکبوت، ۶۰)، (اسراء، آیه ۲۹)، (فاطر، ۴۳)، (جاثیه، ۱۵)، (شوری، ۴۰)، (اعراف، ۳۴)، (نجم، ۳۹)، (الرحمن، ۴۱)، (بقره، ۱۶)، (آل عمران، ۱۰۳)، (انفال، ۴۸)، (طه، ۲۹)، (هود، ۴۶)، (انبیاء، ۲۲)، (فرقان، ۷۲)، (حج، ۱۱)، (مؤمنون، ۵۳)، (انفال، ۳۵)، (اسراء، ۶ و ۷)، (زمر، ۳)، (آل عمران، ۱۸۴)، (بقره، ۱۱۰) (عبداللہیان، ۱۳۸۳: ۵۴-۵۰).	ضرب‌المثل
--	-----------

تحلیل مستمر داده‌ها به شناسایی ۱۵۸ نشانگر، دسته‌بندی آن در قالب ۲۹ ملاک و در نهایت طبقه‌بندی به پنج مؤلفه روایتگری، تصویرسازی، تنوع در داستان‌پردازی، سبک‌شناختی و روان‌شناختی در تدریس اثربخش و بصیرت‌افزای زبان‌های خارجی بر اساس قصص قرآن منجر شد.

مؤلفه تنوع و تفنن در داستان‌پردازی شامل ۴ ملاک: چگونگی شروع قصه، شیوه نقل حوادث داستان و ساختار رویدادها، اقتصاد هنری و استفاده از عناصر نمایشی است. مؤلفه سبک‌شناختی و ویژگی‌های زبانی شامل ۶ ملاک: التفات در گفتگو، شیوه پرسش و پاسخ، توصیف، سجع و آهنگ آیات، شوخ‌طبعی و طنز و ابهام و ابهام‌است. مؤلفه روایتگری شامل ۱۰ ملاک: شکل و شیوه روایتگری، عنصر زمان، عنصر مکان، شخصیت و شخصیت‌پردازی، بازنمایی گفتار و اندیشه، استفاده از طرح یا پیرنگ، صحنه و صحنه‌پردازی، تعلیق، گفت‌وگو محور، گره‌افکنی و گره‌گشایی است. مؤلفه تصویرگری و تصویرسازی شامل ۷ ملاک: تشبیه، استعاره، مجاز، ایجاز، نمادگرایی، تمثیل و ضرب‌المثل است. مؤلفه روان‌شناختی شامل ۲ ملاک: انگیزش و خودشناسی (معرفت نفس و عزت نفس) است.

برای توضیح بهتر، سهم هریک از مؤلفه‌های تدریس اثربخش (زبان‌های خارجی) بر اساس قصص قرآن (بر اساس تعداد نشانگرها) در نمودار زیر به درصد نشان داده شده است.

نمودار (۱) سهم مؤلفه‌های تدریس اثربخش و بصیرت‌افزا با بهره‌گیری از قصص قرآن (بر اساس تعداد نشانگرها) همان‌طور که مشاهده می‌شود در میان ۵ مؤلفه اصلی، از لحاظ سهم مؤلفه‌ها بر اساس تعداد نشانگرها، مؤلفه روایتگری ۳۶ درصد از کل نشانگرها را به خود اختصاص داده است و روش روان‌شناختی ۲۰ درصد از کل نشانگرها را به خود اختصاص داده است که این اهمیت این دو مؤلفه را بین ۵ مؤلفه نشان می‌دهد. سبک‌شناختی و ویژگی‌های زبانی ۱۸ درصد، تنوع و تفنن در داستان‌پردازی نیز ۱۵ درصد و روش تصویرگری و تصویرسازی نیز ۱۱ درصد نشانگرها را به خود اختصاص داده است.

قابل توجه اینکه با عنایت به اینکه در بعضی از مقالات و منابع به عنوان نمونه تنها به خود آیه اشاره شده بود، از این رو برای احصاء شماره آیه و یا سوره مربوط از کتاب المعجم المفهرس لالفاظ القرآن الکریم و یا نرم افزار قرآنی جامع تفاسیر نور که دایره المعارف چندرسانه ای قرآن کریم است نیز استفاده شد؛ ضمناً در بعضی از موارد نیز محققان برای احصاء نشانگرها و نمونه ها نیز از این کتاب یا نرم افزار استمداد گرفتند.

البته با عنایت به جدول شماره یک و احصاء کلیه مؤلفه ها باید توجه داشت که ما دو گونه می توانیم از قرآن و آیات آن و روش قصه گویی قرآنی برای تدریس اثربخش و بصیرت افزا استفاده نماییم: حالت اول که در واقع بهره گیری از خود قصص قرآن و فنون قصه گویی قرانی در راستای آموزش فراگیران در رشته های مختلف از جمله زبان های خارجی (به ویژه زبان انگلیسی) است؛ و در حالت دوم در واقع جدا از جنبه های آموزشی

و کیفی سازی تدریس اثربخش و درواقع فراگیری مطلوب، جنبه های تربیتی و اخلاقی آیات و قصص قرآن نیز مدنظر است که درواقع با عنایت به دین و بافت مذهبی و نوع فرهنگ و آداب و رسوم کشورمان این نوع آموزش می تواند تأثیر بسیار خوبی در پرورش روح و روان فراگیران و افزایش معنویت در بین آنان داشته باشد که البته بیشتر در آموزش گرامر و ساختارهای جملات که در پایان نامه کارشناسی ارشد جناب محمد ترکی باغبادرانی در مقطع ارشد با عنوان «تأثیر ارائه آیات قرآن به انگلیسی بر پیشرفت گرامر و انگیزه دانش آموزان زبان آموز ایرانی مقطع پیش دانشگاهی» به این موضوع اشاره شده است که نگرش مثبتی در دانش آموزان نسبت به این روش آموزش گرامر از طریق آیات قرآن کریم به وجود آمده بود (ترکی باغبادرانی، ۱۳۹۵) و درواقع در آموزش زمان ها، بحث تلفظ و ... درک مطلب و تا حدودی تقویت مهارت های خوانداری، نوشتاری، شنیداری و گفتاری می توان از آنها بهره برد؛ اما در بحث زبان های تخصصی و رشته های خاص و یا بیشتر مهارت های شنیداری و گفتاری زبان می توان از سیره و روش قصه گویی قرآن استفاده نمود تا با بهره گیری از فنون قصه گویی قرآنی، هم از تدریس اثربخش تری بهره ببریم و هم عزت نفس، معرفت نفس، قوه تفکر و استدلال و خودشناسی فراگیران تقویت شود و بدین وسیله موجب بصیرت افزایی آنها شود.

با نگاهی بر یافته های بخش پیشینه تحقیق و یافته های این پژوهش که پژوهشگران در این مطالعه احصاء نمودند موارد زیر قابل توجه است:

قرآن کریم همواره با تقلیدهای کورکورانه و مواضع منفعلانه مخالفت کرده و نقش مهارت تفکر را در زندگی انسان «بصیرت» خوانده و صاحبان آن را اولوالابصار (مردان بینا و آینده نگر) معرفی می کند. تحلیل داستان انبیا در قرآن کریم به عنوان صحنه عملی برخورد حق و شر، می تواند مبانی تفکر نقادانه و در مقابل عوامل تفکر غیرنقادانه را متجلی کند (کاظمی، ۱۳۹۳: ۲۱-۲۳). درواقع تفکر قرآنی همان تفکر نقادانه است. تفکر یک ماهیت واحد دارد که وجهی از آن تفکر نقادانه است؛ بنابراین منطقی به نظر نمی آید که قرآن از طرفی، تفکر را به معنای عام آن مورد تأکید قرار دهد و از طرفی دیگر وجه نقادانه آن را قبول نداشته باشد. با وجودی که نظام آموزش و پرورش ایران مدعی تربیت دینی، بر مبنای اسلام است، به نظر می رسد، مشوق و پرورش دهنده تفکر انتقادی نیست. برای اصلاح این رویه، باید تغییراتی در مبانی نظری صورت گرفته تا موانع عملی، نیز برطرف شوند (جوادی، ۱۳۹۰: ۱۱۷).

در تحلیل هر داستان باید آن را به اجزای مختلف تشکیل دهنده آن تقسیم کرده، سپس نقش هریک را به‌طور مستقل و نیز در ارتباط با اجزای دیگر بررسی نمود. هر داستان حول محور یا محورهایی برای ما بازگو می‌شود. برای فهم داستان لازم است فرا رخداد، شخصیت‌ها و زمینه‌های بروز آن متوجه شود. در نظر داشتن این موارد (موضوع، شخصیت‌ها، ظرف وقوع و علل و آثار) در هر داستانی و سپس تجزیه کردن هریک از این بخش‌ها به عوامل جزئی‌تر، انسان را در تحلیل داستان یاری می‌رساند؛ بنابراین در داستان مربوط به سوره قلم، افرادی به‌عنوان اصحاب باغ معرفی می‌شوند، اینان صاحبان باغی از میوه بودند که رفتارها و باورهای آنها در طی داستان بازگو می‌شود. محور دوم این داستان خود باغ است که محصول و منفعتی برای صاحبان آن به‌حساب می‌آید. محور سوم بهره‌مندی از محصول باغ است که در جریان داستان، پیرامون آن مسائلی پیش می‌آید. این داستان با این سه محور فوق، مؤلفه‌هایی دارد که قابل بحث است. یکی از شیوه‌های تفکر استفاده از سؤال است و این طرح سؤال باعث می‌شود تافرد با توجه به مسائل مختلف، آن مقصودی که مورد سؤال است؛ دریابد (اخوت، ۱۳۹۲: ۸۸-۱۰۹).

نکته قابل توجه در این بررسی‌ها نشان می‌دهد که بهره‌گیری از آیات قرآن غیر از جنبه‌های آموزشی در راستای ارتقای قدرت تفکر و تحلیل فراگیر، جنبه‌های اخلاقی، تربیتی، بصیرت ساز خود را دربر دارد و در اکثر این منابع مورد بحث در پیشینه تحقیق نیز، یکی از مؤلفه‌های مشترک و مورد تأکید، مؤلفه‌های شخصیت، منش و اخلاق استاد بود و تأثیرات اخلاقی و تربیتی قرآن می‌تواند در ابعاد شخصیتی و رفتاری و اخلاقی استاد و نیز فراگیر به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های تدریس اثربخش، برای بهبود کیفیت فرآیند یاددهی و یادگیری که ارتباطی دوسویه دارند، تأثیرگذار باشد.

اثر آیات قرآن و به‌ویژه قصص قرآن را در ارتقای معنویت، ایمان، اعتقاد و بصیرت سازی خوانندگان و مستمعان بدیهی و بارز است. تقوا و مراقبت درونی وابسته به فعال شدن تفکر است؛ زیرا انسان با تفکر می‌تواند مشاهده قوی‌تری در عالم داشته باشد و خداوند را که غیب آسمان‌ها و زمین است بهتر ببیند (اخوت، ۱۴۰۱: ۷۳). هدف اصلی قرآن از نقل قصه‌ها عبور دادن انسان از گذرگاه‌های تاریک و رساندن او به سرزمین روشنایی‌ها و هدایت است. آموزه‌های قرآنی و دینی، بیشتر بر درونی شدن و عمق بخشیدن به باورهای انسان تأکید می‌کنند. درواقع حوزه اخلاقی، فرهنگی بسیار مهم است که ملاک‌های آن، رعایت

ارزش‌های اخلاقی در بحث و گفتگو و تقوا است و به نظر می‌رسد این همان غایت هدف قرآن و آموزه‌های قرآنی و قصص قرآن است که متفکر نقاد به مرحله قابلیت استدلال اخلاقی و یا تفکر نقادانه با چاشنی رعایت اخلاق برسد. تقوا نشانه‌ای برای تفکر با محوریت امام حق است و اگر با تفکر، تقوا و خشوع انسان نسبت به خدا افزایش نیابد به معنای فقدان امام حق و معیار قرار دادن خود در تشخیص‌ها است (اخوت، ۱۴۰۱: ۱۵۹).

با احصاء مؤلفه‌های تدریس اثربخش بر اساس قصص قرآنی، می‌توان قدرت تفکر، استدلال و بصیرت فراگیران را تقویت نمود. تفکر (انتقادی یا خلاق و ...) یک پدیده طبیعی در کنار سایر ویژگی‌های طبیعی انسان است. بدین‌منظور، اندیشه‌های قرآنی و سایر اندیشه‌های دینی، اندیشه‌های انتقادی و خلاقانه‌ای هستند که قصد دارند انسان کاملی بسازند. آموزه‌های آنها مبتنی بر فطرت انسانی است که تمام جنبه‌های وجودی انسان را دربر می‌گیرد. در نتیجه، آموزه‌های اسلامی در مقایسه با دیگر یافته‌های بشری در روان‌شناسی بسیار عمیق‌تر و جهانی‌تر است (عابدین نسب، ۱۳۹۵). علاوه بر این، تکالیف ارائه‌شده در این‌گونه تدریس (اثربخش، تقویت‌کننده تفکر، بصیرت‌افزا) می‌توانند در آموزش و یادگیری زبان‌های خارجی یا زبان دوم مفید باشند، اما می‌توانند برای برخی زمینه‌های یادگیری و آموزش، نواورانه باشند (نگوین هوین، خاو هوانگ^۱، ۲۰۲۰: ۷۸۴).

با مرور اسناد و پژوهش‌های قبلی مشخص شد مؤلفه‌های تدریس اثربخش بیشتر بر اساس نظریات و پژوهش‌های منابع و اسناد غیرقرآنی احصاء شده یا بر اساس تحلیل و یا تجارب استادان دانشگاه و یا هیئت علمی دانشگاه بوده یا از طریق دیدگاه دانشجویان، مؤلفه‌ها احصاء شده است. از این‌رو پژوهشگران با بررسی جامع و دقیق در منابع مرتبط تقریباً تمامی مؤلفه‌های تدریس اثربخش و بصیرت‌افزا بر اساس قصص قرآن را در تدریس (با تکیه بر فراگیران زبان انگلیسی) را احصاء نمودند. روشن است که قصه و روش قصه‌گویی و بالاتر از آن قصه‌گویی قرآنی، جایگاه ویژه‌ای در آموزش انسان‌ها دارد؛ زیرا قرآن در راستای تربیت دینی و اخلاقی خود این شیوه را فراوان و با ویژگی‌های منحصر به فردی، مورد استفاده قرار داده است. جدا از جنبه‌های دینی، اخلاقی و تربیتی این روش، ذهن خواننده، مستمع و فراگیر را بر تفکر،

1. (Nguyen Huynh & Khau Hoang, 2020: p.784).

استدلال، سؤال و استنباط متمرکز کرده و اندیشه و تفکر وی را ترغیب و تأثیر بسزایی در فراگیری مطالب و درواقع کیفی سازی انتقال مفاهیم و مطالب آموزشی دارد. درواقع در فراگیری زبان‌های خارجی نیز، این ویژگی‌ها و موارد مصداق داشته و در بهبود و کیفیت دوسویه تدریس استاد و فراگیری کیفی فراگیران تأثیرات کارآمدی دارد. به نظر می‌رسد، بهره‌گیری از مؤلفه‌های شناسایی شده (روایتگری، تصویرسازی، تنوع در داستان‌پردازی، سبک‌شناختی و روان‌شناختی)، علاوه بر تأثیرات اخلاقی و بصیرت‌افزایی در فراگیران به واسطه تفکر و تعقل در آیات قرآن و درنهایت بهبود قدرت تفکر و استدلال فراگیران، بستر لازم برای بهبود فرایند یادگیری زبان‌های خارجی و اثربخشی آموزش آن را فراهم خواهد نمود؛ زیرا در بحث فراگیری مهارت‌های زبان‌های خارجی، موضوع بارش مغزی، قدرت تحلیل‌گری و استدلال، درک مفاهیم لغات و متون بسیار مهم و تأثیرگذار است و درنهایت بهره‌برداری از این گونه تدریس و شیوه آموزشی، موجب ایجاد مبنا و الگویی برای درک بهتر و درک عمیق‌تر محتواهای دروس زبان انگلیسی و همچنین بهبود مهارت‌های زبان انگلیسی می‌شود.

پیشنهادهای پژوهش

- محققان و پژوهشگران می‌توانند بر روی هرکدام از این مؤلفه‌ها و ملاک‌های مربوط تحقیق مبسوط و گسترده‌ای انجام و آن را در محیط واقعی آموزشی به‌کارگیرند و نتایج آن را احصاء کنند.
- محققان مدل‌ها و روش‌های دیگر قرآن که می‌تواند در راستای بهبود کیفی تدریس اثربخش مؤثر و کارآمد باشد را شناسایی و تحلیل و بررسی نمایند و آن را اجرایی نمایند.
- با تألیف کتاب و یا از طریق کارگاه‌های آموزشی، وبینارها و هم‌اندیشی‌های ملی و بین‌المللی، مؤلفه‌های تدریس اثربخش زبان‌های خارجی مستخرج از قصص قرآن، تبیین، تشریح و یا تکمیل شود.
- مشارکت و همراهی مؤثر و هم‌افزای همه نهادهای مسئول علمی و فرهنگی، مراکز علمی و دانشگاهی، مؤسسات و مراکز پژوهشی و نخبگان در راستای بهره‌گیری، حمایت و استفاده و بهره‌برداری لازم و مؤثر از طرح‌های پژوهشی این گونه که اساس احصاء مؤلفه‌های مربوط و مدل‌های علمی خود را قرآن کریم و یا احادیث و روایات قرار داده‌اند (کتاب و سنت).

- برگزاری جلسات همفکری و هم‌اندیشی بین اساتید و پژوهشگران حوزه آموزش (به‌ویژه حوزه تدریس و آموزش زبان انگلیسی) با اساتید حوزه علمیه و مراکز علمی و پژوهشی حوزه علمیه و دانشگاه‌های علوم قرآنی برای بهره‌برداری بیشتر از این ظرفیت قرآنی، معنوی و اخلاقی و نیز حتی تبلیغ دینی و قرآنی و تبلیغ و گسترش فرهنگ اصیل ایرانی اسلامی در سطح جهانی.
- با عنایت به احصاء این مؤلفه‌ها بر اساس قرآن می‌توان در تدریس رشته‌های مختلف و ازجمله زبان‌های خارجی (به‌ویژه زبان انگلیسی) از منابعی استفاده کرد که یا حاوی قصه، داستان یا رمان باشند و در آنها از شیوه‌ها و فنون قصه‌گویی قرآنی که در تحقیق اشاره شد استفاده شود و یا در تهیه محتوای منابع مربوط از فنون قصه‌گویی و داستان‌پردازی استفاده شود که در نهایت هم شیوه تدریس اساتید اثربخش و کارآمد باشد و هم باعث انگیزش، ایجاد علاقه، تقویت قوه تفکر و خلاقیت فراگیر و نیز بصیرت‌افزایی شود و هم از بُعد اخلاقی و معنوی در فراگیران تأثیرگذار باشد.
- اساتید رشته‌های مختلف ازجمله زبان‌های خارجی (به‌ویژه زبان انگلیسی) از شیوه‌های پرسش و پاسخ، بارش مغزی، تصویرگری و تصویرسازی که قوه تفکر نقادانه و خلاقیت فراگیران را ارتقا می‌بخشد و باعث بصیرت‌سازی فراگیران از راه تفکر و تعقل می‌شود؛ استفاده کنند که از مصداق‌های آن می‌توان به تهیه تصاویر جذاب، موشن‌گرافی، اینفوگرافی، فلش‌کارت، تهیه و نمایش ویدئو، آهنگ و فیلم‌های کوتاه مرتبط با مطالب و محتوای درسی اشاره کرد.
- در ارزشیابی و سنجش اساتید کلیه رشته‌ها ازجمله زبان‌های خارجی (به‌ویژه زبان انگلیسی) بر طبق نتایج این تحقیق (شیوه‌های تدریس اثربخش و کارآمد بر اساس قصص قرآنی) تجدیدنظر شود تا بدین وسیله اساتید و مدرسان برای تدریس مطالب و محتواهای خود از این شیوه‌ها و راهبردها بهره‌برند.
- اساتید در نوع فعالیت‌های کلاسی، ازجمله شیوه تدریس، منابع تدریس، تکالیف فراگیران، شیوه سنجش و اخذ آزمون فراگیران، نمره‌دهی نهایی فراگیران از نتایج این راهبردها و روش‌های تدریس بهره‌برند تا بر کیفیت فرایند یاددهی - یادگیری افزوده شود.
- اساتید یا نوع تدریس خود بر اساس مؤلفه روان‌شناختی از زوایا و ابعاد مختلف (انتخاب نوع منبع و محتوا، فضای کلاس و تدریس، تقسیم‌بندی فراگیران، شیوه تقسیم‌بندی زمان کلاس، شیوه تدریس،

استفاده از ابزارهای مناسب کمک آموزشی، شیوه سنجش و آزمون، شیوه‌های تشویق و تنبیه) طوری عمل کنند که انگیزه فراگیران برای یادگیری ارتقا یابد و با تقویت عزت نفس، معرفت نفس و خودشناسی فراگیران آنان را به بالاترین حد قدرت تفکر، تعقل، مسئله‌یابی و تدبیر و در نهایت بصیرت‌افزایی برسانند.

تقدیر و تشکر

در پایان لازم است از اساتید بزرگواری که زمینه شکل‌گیری و انجام پژوهش حاضر را فراهم آوردند کمال تشکر و قدردانی را ابراز نمایم.

منابع

- قرآن کریم.
- اخلاقی، عبدالرحیم (۱۳۹۰). نگاهی به روش تشویق در ایجاد انگیزه از دیدگاه قرآن» نشریه اسلام و پژوهش‌های مدیریتی. دوره ۱ شماره ۱، صص ۱۲۷-۱۵۲.
- SID. <https://sid.ir/paper/489035/fa>
- اخوت، احمدرضا (۱۴۰۱). فهم قرآن در دبستان و دبیرستان. تهران: نشر قرآن و اهل بیت نبوت. چاپ ۲.
- اخوت، احمدرضا (۱۳۹۲). روش‌های تفکر در قرآن. تهران: نشر قرآن و اهل بیت نبوت.
- اسدی، محمد؛ غلامی، خلیل و بلندهمتیان، کیوان (۱۳۹۴). عوامل و مؤلفه‌های بنیادی تدریس اثربخش در آموزش عالی از دیدگاه دانشجویان و اعضای هیئت علمی دانشگاه کردستان. فصلنامه اندیشه‌های نوین تربیتی، دوره ۱۱ شماره ۴۱، صص ۱۲۳-۱۵۰.
- <https://ensani.ir/fa/article/341642>
- اسدیان، سیروس؛ پیری، موسی و سعادت‌فر، رحمت (۱۳۹۶). تدریس اثربخش در آموزش عالی بر اساس تجارب حرفه‌ای استادان و ارتباط آن با تدریس خود-گزارشی. دو فصلنامه مطالعات برنامه درسی آموزش عالی، دوره ۸ شماره ۱۵، صص ۱۱۳-۱۳۴.
- https://www.icsajournal.ir/article_53545
- اسلامیان، حسن (۱۳۹۴). تدوین مؤلفه‌ها و نشانگرهای تدریس اثربخش جهت به کارگیری توسط استادان دانشگاه علوم انتظامی. فصلنامه مطالعات مدیریت بر آموزش انتظامی، دوره ۸ شماره ۳۱، صص ۹۳-۱۱۴.
- magiran.com/p
- بشیری، ابوالقاسم (۱۳۹۳). نظریه انگیزش در اندیشه دینی. نشریه روان‌شناسی و دین، دوره ۷ شماره ۲ و پیاپی ۲۶، صص ۳۹-۶۰.
- <https://sid.ir/paper/509520/fa>
- بنت الشاطی، عائشه بنت الرحمن (۱۳۷۶). اعجاز بیانی. ترجمه حسین صابری. تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.
- پروینی، خلیل و دیباجی، ابراهیم (۱۳۷۸). تحلیل عناصر داستانی در داستان‌های قرآنی. نشریه مدرس علوم انسانی، دوره ۳ شماره ۱۳، صص ۱-۱۶.
- <https://ensani.ir/fa/article/233611>
- پوراسماعیل، احسان (۱۳۹۵). آموزه‌های روان‌شناختی در قرآن و حدیث.
- <http://ehsanpouresmaeil.ir>

- پوررضاییان، مهدی؛ آیت‌اللهی، حبیب‌الله و فرخی، حسین (۱۳۹۰). بررسی تحلیلی شخصیت‌پردازی و تعلیق در قصه‌های قرآن. نشریه هنرهای زیبا، دوره ۳ شماره ۲، صص ۲۵-۳۴.
• https://journals.ut.ac.ir/article_29031
- پیرزادنیان، مینا؛ عبدی، مالک و چراغی، زیور (۱۳۹۴). تصویرپردازی هنری در سوره مبارکه اعراف با تکیه بر تشبیه، استعاره و مجاز. فصلنامه پژوهش‌های ادبی-قرآنی، دوره ۳ شماره ۲، صص ۱۱۷-۱۳۸.
• SID. <https://sid.ir/paper/520632/fa>
- ترکی باغبادرانی، محمد (۱۳۹۵). تأثیر ارائه آیات قرآن به انگلیسی بر پیشرفت گرامر و انگیزه دانش‌آموزان زبان‌آموز ایرانی مقطع پیش‌دانشگاهی (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). بازیابی شده از
• thesis.iaun.ac.ir
- جوادی، سیده زهره (۱۳۹۰). مقایسه مفهوم و مؤلفه‌های تفکر انتقادی از دیدگاه متفکران غربی با مفهوم تفکر در قرآن و دلالت‌های تربیتی این دودر حوزه تربیت دینی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شیراز.
- حری، ابوالفضل (۱۳۸۷). احسن قصص: رویکرد روایت‌شناختی به قصص قرآن. نشریه نقد ادبی، دوره ۱ شماره ۲، صص ۸۳-۱۲۲.
• <https://ensani.ir/fa/article/314738>
- حسن‌زاده، حمید (۱۳۸۴). آرایه ایهام در قرآن. نشریه پیام جاویدان، دوره ۳ شماره ۸، صص ۱۳۵-۱۴۴.
• <https://ensani.ir/fa/article>
- حسن‌نیا، شمشیری و شمشیری، بابک (۱۳۹۸). بررسی تطبیقی فرایندهای یادگیری مشاهده‌ای بندورا در قرآن. ماهنامه رویش روانشناسی، دوره ۸ شماره ۳، صص ۱۶۷-۱۷۴.
• <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1535328/>
- خادمی، ملوک و مهرولی، فاطمه (۱۳۹۴). بررسی قصه‌گویی به‌عنوان روشی فعال در آموزش اخلاق. دوفصلنامه علمی پژوهشی تربیت اسلامی، دوره ۱۰ شماره ۲۰، صص ۵۵-۷۵.
• <https://ensani.ir/fa/article/340720>
- خالدیان، محمد؛ صالحی، اکبر و شاکری، رضا (۱۳۹۴). تأثیر قصه‌های قرآن بر عزت نفس دانشجویان. نشریه مطالعات اخلاق کاربردی (اخلاق)، دوره ۵ شماره ۱۹، پیاپی ۴۱، صص ۶۵-۸۲.
• SID. <https://sid.ir/paper/505761/fa>
- خلجی، حسن (۱۳۹۱). بررسی تأثیر تربیتی قصه‌های قرآن در تربیت دینی کودکان. نشریه پژوهش‌نامه تبلیغی، (پیش‌شماره یک)، صص ۹۷-۱۱۵.

- <https://ensani.ir/fa/article/320010>
- رضازاده، نیلوفر و شاهرودی، فاطمه (۱۳۹۲). انواع تمثیل در قصه‌های قرآن کریم. فصلنامه قرآنی کوثر، دوره ۱۳ شماره ۴۸، صص ۳۹-۵۸.
- <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1020213>
- ریاضی هروی، شیدا و شمشیری، بابک (۱۳۹۴). ابعاد خودشناسی از نگاه اسلام. نشریه معرفت، سال بیست و دوم، شماره ۱۹۱.
- <https://shirazu.ac.ir/article/392219>
- سامری، مریم (۱۳۹۸). «ارائه مدل تدریس اثربخش در دانشگاه: تحلیل دیدگاه استادان. دوفصلنامه مدیریت در دانشگاه اسلامی، دوره ۸ شماره ۱، صص ۱۸۳-۲۰۵.
- <https://ensani.ir/fa/article/410878>
- سبحانی نیا، محمد (۱۳۸۵). راه و رسم زندگی (۱) مثبت‌نگری. فصلنامه معارف اسلامی، شماره ۶۳، صص ۶۳-۵۱.
- <https://www.magiran.com/volume/29658>.
- سهرابی، محمدرضا (۱۳۹۲). اصول نگارش مقالات مروری. دوماهنامه پژوهنده (مجله پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی)، دوره ۱۸ شماره ۲، صص ۵۲-۵۶.
- شجاع‌پوریان، ولی‌الله (۱۳۹۲). تأملی در شاخصه‌های قصه در قرآن. نشریه ادب عرب، (۲)، صص ۱۳۳-۱۱۳.
- <https://www.sid.ir/paper/211546/fa>
- شیخ‌زاده، مصطفی (۱۳۸۸). «شاخص‌های تدریس اثربخش از دیدگاه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارومیه. نامه آموزش عالی، دوره ۲ شماره ۷، صص ۱۴۱-۱۵۸.
- magiran.com/p864457
- طباطبائی، سید محمدحسین (۱۳۷۴). تفسیر المیزان، ترجمه سید محمدباقر موسوی همدانی، قم: جامعه مدرسین.
- طهماسبی، سیامک و مؤمن، مریم‌سادات (۱۳۹۹). تأثیر علاقه به یادگیری در آموزش قرآن. ماهنامه رشد مدرسه زندگی، دوره ۱۶ شماره ۷، صص ۸-۱۰.
- <https://www.magiran.com/paper/2121612>
- عابدین‌نسب، شیمیا (۱۳۹۵). خلاقیت و شیوه‌های پرورش تفکر خلاق از منظر آموزه‌های قرآن کریم و نهج البلاغه. رساله دکتری، گروه علوم قرآن و حدیث، دانشکده اصول‌الدین، تهران، ایران.
- عبداللهیان، محمد (۱۳۸۳). ضرب‌المثل‌های قرآنی. نشریه بشارت، دوره ۷ شماره ۴۰، صص ۵۰-۵۴.

- عبدالباقی، محمد فواد (۱۳۹۴). المعجم المفهرس لالفاظ القرآن الکریم. قم: نشر ژکان. چاپ ۴.
- فرنام، علی و حمیدی، محمد (۱۳۹۵). اثربخشی آموزش مثبت نگری در افزایش امید با تأکید بر قرآن و آموزه‌های اسلامی. نشریه مطالعات روانشناسی بالینی، دوره ۶ شماره ۲۲، صص ۲۳-۴۶.
- SID. <https://sid.ir/paper/208567/fa>
- فعال، محمدحسین (۱۳۷۶). روش قصه‌پردازی در قرآن. فصلنامه مطالعات تاریخی قرآن و حدیث، (۹ و ۱۰)، صص ۴۰-۵۶. <https://ensani.ir/fa/article/47134>
- کاظمی، زهرا (۱۳۹۳). بررسی اصول تفکر انتقادی در داستان‌های قرآن کریم. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم و فنون قرآن، دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، تهران، ایران.
- کریمخانی، مهدی و زارعان، محمدجواد (۱۳۹۴). بینش‌بخشی به ارزش‌ها در قرآن کریم رویکردی نو در بررسی سبک‌های تربیتی قصص قرآن. نشریه معرفت، دوره ۲۴ شماره ۲۱۵، صص ۱۳-۲۸.
- <https://ensani.ir/fa/article/357443>
- مروتی، سهراب و ذوالفقاری‌فر، قدرت (۱۳۹۲). طنز در قرآن کریم. دو فصلنامه تحقیقات علوم و قرآن و حدیث دانشگاه الزهراء، دوره ۱۰ شماره ۲۰، ۱۷۷-۲۰۲.
- <https://ensani.ir/fa/article/324417>
- مشایخی، حمیدرضا (۱۳۹۱). جلوه‌های زیبایی‌شناسی سجع در قرآن. فصلنامه مطالعات ادبی متون اسلامی، دوره ۱ شماره ۲، صص ۱۲۵-۱۴۰. <https://civilica.com/doc/569885>
- مقدسی، پوران و کریم‌قصبه، اشرف (۱۳۹۵). شیوه‌های تقویت نگرش مثبت و موانع مثبت اندیشی از دیدگاه قرآن کریم و نهج البلاغه. دومین کنفرانس ملی روانشناسی علوم تربیتی و اجتماعی، بابل.
- <https://civilica.com/doc/557883>
- میرصادقی، جمال (۱۳۸۰). عناصر داستان. تهران: سخن، چاپ ۹.
- نجفی، روح‌الله (۱۴۰۲). دوگانه تصدیق پیشینه یا روایتگری تازه در فهم قصه‌های قرآن. فصلنامه دین‌پژوهی و کارآمدی، دوره ۳ شماره ۳، صص ۱۰۱-۱۱۶.
- doi: 10.22034/nrr.2024.59284.1248
- یارمحمدیان، محمدحسین؛ محمدی، عفت و موحدی، فریده (۱۳۹۰). استانداردهایی برای تدوین مقالات مروری در نظام سلامت. مجله مدیریت اطلاعات سلامت (ویژه‌نامه مدیریت خدمات بهداشتی درمانی)، دوره ۸ شماره ۸، صص ۱۲۲۶-۱۲۳۴.

- Kochoska, J. & Sivakova – N. D. (2020). Indicators of the teacher effectiveness in the educational process. *International Journal of Education - TEACHER*, 10 (19). pp. 45-52. ISSN 1857- 8888. <https://eprints.uklo.edu.mk/id/eprint/7114>
- Nguyen Huynh, T., & Khau Hoang, A. (2020). Impact of Teaching Critical Thinking Tasks for Enhancing Paragraph Writing Performance of EFL Learners. *International Journal of Education and Practice*, 2020, 8(4): 784-803. DOI:10.18488/journal.61.2020.84.784.803.
- Talip SB, Mohd Ismail ZI, Yusoff MSB, Hapidin H, Mohd Noor NF, Hadie SNH (2022). Elements of effective teaching in higher education: implication to anatomy education. *Education in Medicine Journal*;14(3): 1–18. <https://doi.org/10.21315/eimj2022.14.3.1>
- Wach, E.& Ward, R. (2013).learning about qualitative document analysis. Institute of Development Studies Brighton BNI 9RE UK. Available in: www.ids.ac.uk/publications/ids-series-titles/practice-papers-in-brief.Last visited 2015-11-20.